

Маргьорит Юрсенар
Смъртта на Марко
Кралевити

ГЛАСЪТ НА КАМБАНАТА се носеше в почти нетърпимо синьото небе. Той като да кълтеше с удвоена сила и звънкост тук, като да прогласяше на всички из тези земи, току до владенията на неверниците, че звънарите са християни, християнин е и умрелият, когото ще спуснат в гроба. Но долу, в белия град с тесните дворчета и наклекали в сянката мъже, звънът долиташе примесен с кръсъци и подвиквания, с овче блее-не, конско цвилене и магарешки рев, навремени с воя и молитвите на оплаквачките за упокой на отлетялата душа, а и с кикота на лудия, нехаещ за общата жал. На бакърджийската чаршия боят на чуковете съвсем го заглушаваше. Старият Стеван довършваше със ситни отсечени удари шийката на един ибрик, когато зеблото пред входа се повдигна. Приятелят му Андрея влезе свойски и скръсти крака върху едно чердже.

– Научи ли, че Марко умря? От там ида – рече той.

– Казаха ми хората – отвърна старецът, без да остави чукчето. – Гледам, че те сърби езикът, затова разправай.

– Имам един мой човек в Марковата готварница. Вика ме в празничен ден да прислугвам, човек все се облажава по малко.

– Днес не е празничен ден – каза старецът, като прокарваше длан по медния чучур.

– Не е, но у Маркови и в делник добре хранят, че и в гладно време. Много народ сяда всякога на трапезата и първо сакатите старци от Косово – на тях все големият бой им е в устата. Но и те от година на година намаляват, дори всеки месец. Днес Марко бе канил и тежки търговци, старей, селски кметове от планините, дето една бара в клисурата ги дели от турците и стрелите прехвърчат над нея, а секне ли водата, в коритото потича кръв. Заради набега се бяха събрали, нали и тази година се канят да грабят жребчета и добитък от турчина. Ние принасяхме широки тави, много тежки и хлъзгави от лойта. Марко яде и пи за десетима и повече приказва, отколкото яде, повече се смя и удря с юмрук, отколкото пи. Мине не мине, и се хващаше да разтървава двоица, отнапред счепкани за плячката.

И щом ние, слугите, им поляхме да се измият и избърсахме на всички пръстите, той излезе в широките двори, пълни с народ. Из града се знае, че за всекиго, който дойде, ще има огризки, а за кучетата – огризки от огризките. Затова повечето си носят делви, по-големи или по-малки, някои паници или поне кошници. Марко знаеше, кажи-речи, всекиго. Няма друг като него да помни толкова лица и толкова имена и да туря вярното име на всяко лице. Едного, хром старец, заприказва за няващите времена, как са се били с бей Константина; на слепия гуслар

припя песента, дето онзи стъкмил в негова прослава още като момче; някаква грозна бабичка побара по гушата и я попита помни ли как на една постеля са лягали в сладките младини. И току сам грабне овнешка плешка от тавата и викне някому: „Яж!“

По едно време се изправи пред някакъв дребен старец – седнал на пейката, а краката му висят отпред.

– А ти – пита го Марко – защо не си носиш паница? Не се сещам за името ти.

– Някои ми викат тъй, други инак – отвръща му дребният старец. – Все едно.

– А и не се сещам да съм те виждал – вика му Марко. – Сигурно защото в лицето си като всички. Не обичам пришълците нито пък просяците, които не просят. Да не си турски съгледвач?

– Някои казват, че ден и нощ наглеждам – отвръща му старецът. – Ала не е вярно: аз оставям хората да правят каквото им харесва.

– И аз обичам да правя каквото ми харесва – изрева Марко. – Не ми е по сърце ликът ти. Махай се!

И се засили да го ритне, искаше да го омете от пейката. Но дребничкият старец все едно че бе от камък. Гледаш го, нищо и никакъв, краката му не стигат до земята, а Марко сякаш не го бе и докоснал. Същото и когато го сграби през раменете да го вдига.

Старецът само поклати глава.

– Стани, ако си мъж, и се бий – крещи Марко, а лицето му цялото червено. Изправи се дребният старец. Наистина беше дребен – да стигаше най-много до раменете на Марко. И стои така, нито дума продумва, нито нещо прави. Налетя му Марко със свити пестници. И пак същото – ръцете му като да не стигаха онзи.

– Вие стойте настрана – вика Марко на своите хора. – Моя работа е.

Ала взе да се запъхтява. Отведнъж залитна и рухна като посечен. Ей богу, старецът пръста си не беше помръднал.

– Лошо падна, Марко – вика му той. – Няма да станеш вече. Но ти май си го знаеше, още преди да почнеш.

– Жал ми е за набега срещу турците: кажи го, в кърпа беше вързано всичко – едвам мълви Марко, както е легнал. – Но тъй да бъде, щом е дошло.

– Срещу турците или с турците? – пита дребният старец. – Защото е било да си и с едните, и с другите.

– На изгората си дясната ръка отрязвах заради такива приказки. И ония пленници, дето изклах, макар клетва да бях дал... Но не е само

злото. Давал съм на поповете, давал съм на бедните...

– Не се залавяй да теглиш чертата – вика му старецът. – Винаги е или много рано, или много късно и полза няма. По-добре да ти подложат сетрето си под главата, за да не ти е толкова кораво.

Свали си сетрето и направи както беше казал. Тъй се бяхме слисали всичките, че и през ум не ни мина да го уловим. А и за какво да по ловим, като си помислиш. Той тръгна към широко отворените порти. Попрегърбен – същински просяк, но просяк, който нищо не иска.

На прага имаше вързани две кучета и той на минаване погали големия Черньо по главата. Много е зъл Черньо, но този път зъб не обели. Всички бяхме вече разбрали, че Марко е умрял и обърнахме глави към вратата, да видим как старецът си заминава. Нали знаеш, отвън пътят кара право напред между два баира – нагоре, после надолу, после пак нагоре. Далече беше отминал. Виждаше се как някой върви в прахоляка и малко влачи крак, потурите му се издуват отстрани, ризата плющи на вятъра. Бърже крачеше за старец. А над главата му, в съвсем празното небе – ято диви гъски.

КРАЙ

© 1978 Маргьорит Юрсенар
© 1992 Красимир В. Мирчев, превод от френски

Marguerite Yourcenar
La Fin de Marko Kraliévitich, 1978

Сканиране и разпознаване NomaD, 2009 г.
Редакция: NomaD и sir_Ivanhoe, 2009 г.

Издание:

Маргьорит Юрсенар. Източни новели

Превод от френски: Красимир Мирчев, 1992
Художник на корицата: Здравко Денев, 2003
Издавателство „Пулсио“ – СуперМарто, 2003
Второ издание

Marguerite Yourcenar. Nouvelles orientales, 1982

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/12237>]